

DOI 10.33930/ed.2019.5007.44(4-6)-9
 УДК 378.07: [378.014.54+330.322]

ІНВЕСТИЦІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ ЯК СКЛАДОВА РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

*INVESTMENTS IN HIGHER EDUCATION AS A COMPONENT OF
 ACHIEVING THE NATIONAL GOALS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF
 UKRAINE*

В. І. Бобрицька
І. О. Лисоконь

Актуальність теми дослідження. Успішність діяльності закладу вищої освіти в умовах трансформації освітнього середовища та інтеграції українського освітнього простору у європейський, залежить від його спроможності до інвестиційної практики. Так, результативність упровадження інноваційних проектів або програм, створення нового освітнього продукту значною мірою обумовлена рівнем залучення інвестицій як дієвого чинника реалізації національних цілей сталого розвитку України.

Постановка проблеми. Інноваційна діяльність в закладі вищої освіти відіграє важливу роль у його розвитку, оскільки залучення інвестицій задля підтримки загальноєвропейських освітніх тенденцій та дотримання принципів державно-приватно-громадського управління є однією з умов конкурентоспроможності закладу вищої освіти й сприяє реалізації однієї з національних цілей сталого розвитку України – забезпечення рівного доступу до якісної вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові напрацювання вітчизняних учених, зокрема таких як Л. Бурдонос, В. Виноградня, Л. Козареzenко, К. Щур, а також низка праць авторів цієї статті розкривають різні аспекти інвестиційної діяльності закладів вищої освіти й підтверджують актуальність дослідження питань інвестицій у вищу освіту як складової реалізації національних цілей сталого розвитку України.

Виклад основного матеріалу. У статті актуалізовано цілі сталого

Urgency of the research The success of a higher education institution in the context of the transformation of the educational environment and the integration of the Ukrainian educational space into the European one depends on its capacity for investment practice. Thus, the effectiveness of the implementation of innovative projects or programs, the creation of a new educational product is largely determined by the level of attracting investments as an effective factor in the implementation of the national goals of sustainable development of Ukraine.

Target setting. Innovative activity in a higher education institution plays an important role in its development, since the attraction of investments to support pan-European educational trends and compliance with the principles of public-private-public management is one of the conditions for the competitiveness of a higher education institution and contributes to the realization of one of the national goals of sustainable development of Ukraine - ensuring equal access to quality higher education.

Actual scientific researches and issues analysis. The scientific achievements of domestic scientists, in particular, such as L. Burdonos, V. Vinogradnya, L. Kozarezenko, K. Shchur, as well as a number of works by the authors of this article, reveal various aspects of the investment activity of higher education institutions and confirm the relevance of research on investment in higher education as a component of the implementation of the national goals of sustainable development of Ukraine.

The statement of basic materials. The article updates the goals of Ukraine's

розвитку України до 2030 року та встановлено взаємозв'язок між ціллю забезпечення якісної освіти та залученням інвестицій у заклад вищої освіти; висвітлено участь стейкхолдерів, серед яких є інвестори, в управлінні закладом освіти як одного із ключових принципів, що реалізується через взаємозв'язок з ринком праці та побудовою партнерських відносин; встановлено залучення інвестицій з метою удосконалення системи надання освітніх послуг та їх якості, розробки нових продуктів, покращення інфраструктури університетів, залучення міжнародних партнерів, приведення закладів вищої освіти до європейських норм діяльності є один із ключових показників престижності університету та механізмів сталого розвитку національної системи освіти загалом; проаналізовано факт зниження обсягів фінансування освіти, що потенційно має негативні наслідки для соціально-економічного розвитку України, а інвестиційна діяльність для закладів вищої освіти в переважній більшості управлінських практик залишається другорядною або умовною одиницею фінансування.

Висновки. Розвиток вищої освіти корелюються із сучасними тенденціями, які домінують у світі та мають на меті встановлення суспільного блага. Залучення додаткових ресурсів, у вигляді інвестицій, в освітнє середовище вишу дозволить впроваджувати соціально корисні проекти, підвищити рівень надання освітніх послуг, підтримати інноваційні наукові дослідження, реалізувати принципи державно-приватного партнерства в управлінні закладом освіти, а також створити сприятливий мікроклімат для перспективного розвитку закладу вищої освіти та реалізації цілей сталого розвитку.

Ключові слова: вища освіта, інвестиції, освіта, освітня політика, сталий розвиток, управління освітою.

sustainable development until 2030 and establishes the relationship between the goal of ensuring quality education and attracting investments to a higher education institution; the participation of stakeholders, among whom are investors, in the management of the educational institution as one of the key principles, which is implemented through the relationship with the labor market and the construction of partnership relations, is highlighted; attracting investments for the purpose of improving the system of providing educational services and their quality, developing new products, improving the infrastructure of universities, attracting international partners, bringing higher education institutions to European standards of activity is one of the key indicators of the prestige of the university and the mechanisms of sustainable development of the national education system in general; the fact of a decrease in the amount of education funding is analyzed, which potentially has negative consequences for the socio-economic development of Ukraine, and investment activity for higher education institutions in the vast majority of management practices remains a secondary or conditional unit of funding.

Conclusions. The development of higher education is correlated with the current trends that dominate the world and are aimed at establishing the public good. Attracting additional resources, in the form of investments, to the educational environment of the university will allow implementing socially useful projects, improving the level of educational services, supporting innovative research, implementing the principles of public-private partnership in the management of the educational institution, and creating a favourable microclimate for the future development of the higher education institution and the implementation of sustainable development goals.

Keywords: higher education, investment, education, educational policy, sustainable development, education management.

Актуальність дослідження полягає в тому, що діяльність закладу вищої освіти (далі – ЗВО) в умовах інтеграції українського освітнього простору у європейський, передусім залежить від спроможності до інвестиційної діяльності, яка полягає в реалізації запланованих проєктів або програм, досягнення визначених завдань, вироблення нового освітнього продукту тощо. Пріоритетними можна вважати проєкти та ідеї, які спрямовані на перспективний розвиток закладу освіти та реалізацію цілей сталого розвитку. Саме тому залучення фінансових та нематеріальних ресурсів, у вигляді інвестицій, нині є одним із чинників фінансово-економічного розвитку ЗВО.

Постановка проблеми. Серед сучасних тенденцій розвитку галузі вищої освіти можна виділити кроссекторальні зв'язки. Інноваційна діяльність у ЗВО відіграє важливу роль, оскільки залучення інвестицій задля реалізації загальноєвропейських тенденцій та принципів державно-приватно-громадського управління є однією з умов його конкурентоспроможності. Тож, в умовах євроінтеграції, розвитку ринкових умов питання автономності, клієнтоорієнтованості та партнерства у вищій школі є вирішальними для розвитку освітнього середовища. З огляду на це, нові реалії та вимоги до управління освітнім середовищем ЗВО зумовлюють необхідність дослідження сутності, взаємозв'язку та подальшого розвитку напрямів інвестицій в освіту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема інвестиційної діяльності ЗВО є предметом дослідження багатьох вітчизняних учених. Зокрема, Л. Бурдонос та В. Виноградня висвітлили питання інвестиційного забезпечення університетської науки в Україні в економічному контексті [6]; Л. Козарезенко обґрунтував теоретико-методологічні засади ефективності інвестицій в освіту [8]; К. Щур проаналізував зміст й роль капітальних інвестицій у ЗВО [17]. Авторами цієї статті було схарактеризовано мету та механізми впровадження інвестиційної політики України у галузі вищої освіти [2]; досліджено міжнародний досвід організації та управління освітніми інвестиціями у вищій школі [4]; окреслено пріоритети впровадження інвестиційних програм розвитку ЗВО в освітній політиці України [5], що стало підґрунтям для здійснення даної наукової розвідки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державна політика в Україні за останні десятиліття докорінно змінила вектор свого розвитку: від центрального управління до децентралізації. Принципова різниця у підходах до самої управлінської діяльності дала поштовх і до серйозних концептуальних змін. Тому, ЗВО як міжгалузеві осередки освітньої, наукової, соціальної та соціокультурної діяльності визначають першочерговими завданнями ті, що пов'язані з реалізацією Цілей сталого розвитку до 2030 року, визначених Організацією Об'єднаних Націй (2015) [16], положень Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки (2022) [13], Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (2019) [14], законів України “Про освіту” (2017) [12] та “Про вищу освіту” (2014) [10]. Цілком логічною є орієнтація ЗВО на суспільно значущі тенденції, оскільки університет є осередком із потужним людським потенціалом.

Згідно із Законом України “Про інвестиційну діяльність” (1991) під інвестиціями варто розуміти різноманітні ресурси та цінності, які мають принести прибуток або вирішити певну соціальну проблему [11]. Отже, інвестиційна діяльність ЗВО уможливує за рахунок залучення освітніх інвестицій у вигляді необхідних ресурсів реалізовувати соціальні проєкти, програми та ідеї задля перетворення сучасного світу та підтримки ключових

напрямів розвитку провідних держав, зокрема й України.

Зауважимо, що до затвердженого переліку Цілей сталого розвитку України до 2030 року з-поміж інших включено таку як забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти [14]. Це підтверджує актуальність здійснення цієї наукової розвідки, оскільки, на нашу думку, якісна освіта пов'язана із ухваленням актуальних й виважених управлінських рішень, які реалізуються на основі партнерства та демократизму. З огляду на це, теоретично цінними для нашого дослідження є умовиводи О. Висоцької, яка стверджує, що сталий розвиток полягає в “взаємоузгодженні управлінських, економічних, соціальних, природоохоронних заходів, спрямованих на формування системи суспільних відносин на засадах довіри, партнерства, солідарності, консенсусу, етичних цінностей, безпечного навколишнього середовища, національних джерел духовності” [7, с. 20].

На необхідності управління закладом освіти з урахуванням не лише державно-правових засад, але й громадської думки наголошує В. Супрун [15]. За переконанням науковця, суспільна підтримка є рушійною силою не лише для закладу освіти, але й для освітньої системи загалом. Для наближення освітньої галузі до європейських стандартів (Польща, Фінляндія, Литва, Латвія, Чехія, Словаччина та інші), модернізації та впровадження системного управління національною освітою в умовах децентралізації учений вбачає за доцільне вивчення світових тенденцій розбудови освіти. І питання інвестиційної політики в освітніх закладах є одним із ключових [15]. Загалом В. Супрун відстоює позицію можливості державно-громадського управління закладами освіти, зокрема вищої.

Слід зазначити, що у сучасній державній освітній політиці відбуваються процеси, що чітко окреслюють нагальні і перспективні завдання та основні цілі розвитку освітньої системи в умовах постіндустріального суспільства [1, с. 147]. Однак зауважимо, що цілі сталого розвитку є не лише ідейними орієнтирами для проведення реформ, а й елементом для створення балансу між економічними соціальними та екологічними сферами життєдіяльності.

Не менш важливим питанням взаємодії механізмів вищої освіти та інвестиційної діяльності є участь зацікавлених сторін в управлінні закладом вищої освіти. Так, відповідно до Закону України “Про освіту” (2017) [12] участь стейкхолдерів в управлінні закладом освіти є одним із ключових принципів, що реалізується через взаємозв'язок з ринком праці та побудовою партнерських відносин. Так, до зацікавлених сторін в управлінні ЗВО можна включити: абітурієнтів, випускників, громадські об'єднання, допоміжний персонал, інвесторів, науково-педагогічних та педагогічних працівників, органи влади, ректорат, роботодавців, студентів тощо [18, с. 108-109]. Саме участь різних стейкхолдерів, на наше переконання, як представників різних соціальних груп, забезпечує реалізацію ідей державно-приватної та державно-приватно-громадської взаємодії в управлінні освітнім середовищем ЗВО, що беззаперечно впливає на його якісні показники.

Разом із тим взаємодія різних зацікавлених сторін в управлінні освітнім закладом дає змогу враховувати різнобічність поглядів, що сприяє реалізації одразу декількох Цілей сталого розвитку України до 2030 року (2019) [14]. Тож забезпечення якості освіти задля сталого розвитку суспільства уможливить, на нашу думку, досягти й інших цілей, зокрема таких як гідна праця та економічне зростання; промисловість, інновації та інфраструктура; сталий розвиток міст і громад; патерство заради сталого розвитку [14].

Слід звернути увагу, що ідеї співвідношення сталого розвитку освітнього середовища із залученням інвестицій до ЗВО знайшли розвиток у низці наукових праць авторів [2, с. 346-349; 4, с. 30-36; 5, с. 25-27; 9]. Вважаємо, що інвестиційна діяльність ЗВО є підґрунтям удосконалення системи надання освітніх послуг та їх якості, розроблення нових освітніх продуктів, покращення інфраструктури університетів, залучення міжнародних партнерів, підвищення конкурентоспроможності, наближення діяльності вітчизняних освітніх установ до європейських стандартів тощо.

Зазначені завдання організації управління інвестиційною діяльністю ЗВО формують зміст інвестиційної політики України в галузі вищої освіти та відображають взаємозв'язок окремих цілей сталого розвитку із означеними завданнями. Так, можемо встановити взаємозв'язок між ціллю забезпечення рівного доступу до якісної вищої освіти, ціллю підтримки інфраструктури, сприяння індустріалізації й інноваціям у різних сферах суспільного життя та завданням розроблення нових наукових та освітніх продуктів, підтримці належного матеріально-технічного забезпечення. Також вважаємо, що обумовлені завдання відображають тенденції реформування галузі вищої освіти. Активізація реформування освіти обумовлена форсованим пошуком інструментів та підходів задля зближення ціннісних ідей вітчизняної системи освіти зі стандартами, які прийняті світовою спільнотою на основі історичного досвіду [3, с. 18].

Звернімо увагу на те, що Стратегією розвитку вищої освіти України на 2022-2032 роки (2022) [13], передбачено низку завдань щодо організаційного перетворення основ управління, партнерства та взаємодії у вищій школі. Окрім того у документі [13] визначено вектор розвитку вищої освіти в Україні та умови успішної консолідації політичної, правової та освітньої державних систем (політик) задля поступового реформування освітньої галузі та її інтеграції. Тож удосконалення вітчизняної системи вищої освіти, інтегрованої у Європейський простір вищої освіти, є однією з пріоритетних цілей реформування освіти в нашій державі. Окрім того, якість та конкурентоспроможність освітніх послуг, забезпечення ефективності реформ у вищій освіті потребує достатнього рівня обсягів фінансування, а також залежить від оптимальності складу та структури джерел фінансування, серед яких – інвестиції.

Досліджуючи теоретико-методологічні засади ефективності інвестицій в освіту, Л. Козарезенко з'ясувала, що абсолютні показники обсягів фінансування освіти в Україні є значно нижчими у порівнянні із відповідними у переважній більшості країн-членів Європейського Союзу [8]. В Україні залишається низькою частка приватних джерел фінансування освіти, що логічно пояснюється все ще низьким рівнем доходів населення та гарантуванням державою надання переважної більшості освітніх послуг для населення безоплатно. Разом з тим, як стверджує дослідниця, відносні показники обсягів фінансування освіти в Україні цілком відповідають показникам країн членів Європейського Союзу, тоді як абсолютні їх значення в разі нижчі і мають переважно негативну динаміку [8].

Факт зниження обсягів фінансування освіти потенційно має негативні наслідки для соціально-економічного розвитку України, а інвестиційна діяльність для ЗВО в переважно залишається умовною одиницею фінансування. Такі реалії пов'язані із меншою затребуваністю у реалізації соціально значущих проектів порівняно з фінансово прибутковими. Здебільшого інвестори, як потенційні стейкхолдери в управлінні ЗВО, передусім мають на меті отримати фінансові та трудові ресурси, а вже потім вирішити суспільно важливе питання

чи підтримати ідею, пов'язану із перспективним або сталим розвитком закладу.

Задля підтримки фінансового забезпечення інвестиційної діяльності в освітній сфері вітчизняний науковець К. Щур пропонує наступну модель перспективної підтримки [17]:

- визначення державного фінансування та інвестування вищої освіти як пріоритетного напрямку видатків бюджету;
- використання новітніх інструментів інвестиційного забезпечення вищої освіти, зокрема освітні ваучери, освітні кредити тощо;
- відповідність повноцінного фінансування державою здобуття вищої освіти в державних і комунальних закладах освіти обсягу, визначеному державними стандартами;
- використання додаткових податкових інструментів стимулювання інвестицій юридичних і фізичних осіб у розвиток вищої освіти;
- використання механізмів громадського контролю за використанням коштів на функціонування та розвиток освіти, зокрема і вищої;
- концентрація фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках інвестування вищої освіти як соціального інституту [17].

На наше переконання, реформування системи вищої освіти потребує належної інвестиційної підтримки. Гарантією сталого економічного розвитку можна вважати інвестиції в галузь вищої освіти як пріоритетну сферу життєдіяльності українського суспільства, де формується якісний освітній капітал.

Розглядаючи проблеми інвестиційного забезпечення ЗВО, Л. Бурдонос та В. Виноградня зауважують, що у стратегічному плані університетська наука є важливим чинником розвитку освітньої галузі та показником економічного зростання держави. За спостереженнями дослідниць, для того, щоб вітчизняні ЗВО могли гідно створювати конкуренцію європейським освітнім інституціям, зокрема у рейтингах, необхідно посилювати синергію бізнесу, освіти та науки [6]. В цьому контексті зауважимо кореляцію цілей Сталого розвитку України до 2030 року із забезпечення якості вищої освіти та сталого розвитку територіальних громад, оскільки саме співпраця ЗВО та бізнесу є одними із показників інтенсивності розвитку та функціонування міст та громад України як містоутворюючих елементів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. На підставі вище викладеного можна зробити висновок, що розвиток вищої освіти корелюються із сучасними тенденціями, які домінують у світі та мають на меті встановлення суспільного блага. Якщо вітчизняну систему вищої освіти спрямувати на реалізацію цілей сталого розвитку із забезпечення якісної освіти, то ефективним інструментом для цього є інвестиції. Не менш важливим вважаємо потребу в переосмисленні ЗВО принципів та підходів до управління та власної місії як певного освітньо-наукового та соціокультурного осередку. Таким чином галузь вищої освіти повинна розглядатися стейкхолдерами та владними структурами як ресурсна база та потенційна інвестиційна платформа, яка забезпечує державу необхідними трудовими ресурсами.

Залучення додаткових ресурсів у вигляді інвестицій в освітнє середовище ЗВО дасть змогу впроваджувати нестандартні та соціально корисні проекти, підвищити рівень надання освітніх послуг, підтримати інноваційні наукові дослідження, реалізувати принципи державно-приватного партнерства в управлінні закладом освіти, сприяти реалізації творчого потенціалу здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників, а також створити сприятливий

мікроклімат для перспективного розвитку ЗВО та реалізації цілей сталого розвитку. Тож, в університетах мають ефективно впроваджуватися та працювати інвестиційні механізми. Основною проблемою, що гальмує темпи розвитку інвестиційних механізмів у вищій освіті, залишається низький рівень державного фінансування та недостатній рівень недержавного сектору в галузі.

Серед перспективних напрямів дослідження вбачаємо виокремлення особливостей науково-методичного забезпечення організації управління інвестиційною діяльністю ЗВО.

Список використаних джерел:

1. Бобрицька, В 2015, 'Аксіологічний дискурс освітньої політики в контексті сучасних суспільних викликів', *Освітня політика: філософія, теорія, практика*. Монографія, за ред. В. Андрущенко, Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, с. 143-168.
2. Бобрицька, В & Лисоконь, І 2020, 'Інвестиційна політика України у галузі вищої освіти: мета та механізми впровадження', *Збірник матеріалів доповідей та тез III Всеукраїнської інтернет-конференції "Науково-практичне забезпечення надання публічних послуг в умовах децентралізації"*, м. Київ, 15 квітня 2020 року, за ред. Р. Войтович, П. Ворони. Київ : ТОВ "Видавничий дім "АртЕк", с. 346-349.
3. Бобрицька, В 2016, 'Сучасна вища освіта в умовах конкуренції на ринку освітніх послуг: порівняльний аналіз досвіду країн Чорноморського регіону', *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія*, Київ, № 1 (8), с. 17-22.
4. Бобрицька, В & Лисоконь, І 2022, 'Міжнародний досвід організації та управління освітніми інвестиціями у вищій школі', *"Молода наука-2022: соціально-педагогічні розвідки": зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. заоч. онлайн-конф.*, 27 квітня 2022 року, м. Київ, Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, с. 30-36.
5. Бобрицька, В & Лисоконь, І 2020, 'Упровадження інвестиційних програм розвитку закладів вищої освіти як пріоритет освітньої політики України', *Гілея: науковий вісник. Спецвипуск "Молода наука-2020: соціально-педагогічні розвідки": зб. матер. I Всеукр. наук.-практ. конф.*, 20 травня 2020 року, м. Київ, Київ: Вид-во "Гілея", с. 25-27.
6. Бурдонос, Л & Виноградня, В 2019, 'Проблеми інвестиційного забезпечення університетської науки в Україні', *Економічний аналіз*, Тернопіль, Том 29, № 2, с. 15-23.
7. Висоцька, О 2011, *Освіта для сталого розвитку*, Дніпропетровськ, с. 68-104.
8. Козарезенко, Л 2019, 'Теоретико-методологічні засади дослідження ефективності інвестицій в освіту', *Економічний вісник університету*, Вип. 40, с. 41- 54.
9. Лисоконь, І 2021, 'Інвестиційна політика в галузі вищої освіти України: стан розробленості питання в науковій площині', *Інноваційна педагогіка*, Одеса, Вип. 32, Т. 2, с. 133-139.
10. *Про вищу освіту* 2014, Закон України від 1 липня 2014 року, документ № 1556-VII. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>>. [15 Червень 2023].
11. *Про інвестиційну діяльність* 1991, Закон України від 18 вересня 1991 року, документ № 1560-XII. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>>. [15 Червень 2023].
12. *Про освіту* 2017, Закон України від 5 вересня 2017 року, документ № 2145-VIII. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>>. [15 Червень 2023].
13. *Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки* 2022, Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 року, документ № 286. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>>. [15 Червень 2023].
14. *Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року* 2019, Указ Президента від 30 вересня 2019 року, № 722. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>>. [15 Червень 2023].

15. Супрун, В 2020, 'Механізми формування ефективної системи управління в освіті України на основі європейського досвіду', *Вісник післядипломної освіти*, Випуск 12 (41), *Серія "Соціальні та поведінкові науки" (психологічні 053)*, с. 183-218.
16. *Цілі сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй до 2030 року* (n.d.), Програма розвитку ООН в Україні. Доступно: <<https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>>. [15 Червень 2023].
17. Щур, К 2020, 'Капітальні інвестиції в закладах вищої освіти', *Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації*, Київський національний університет технологій та дизайну, с. 117-118.
18. Bobrytska, V, Krasylnykova, H, Ladohubets, N, Vorona, L & Lysokon, I 2023, 'Involvement of stakeholders in the transformation of educational services via taking advantage of extra-curriculum educational activities in the settings of education reform', *International Journal of Educational Methodology*, 9 (1), с. 107-122. Available from: <<https://doi.org/10.12973/ijem.9.1.107>>. [15 June 2023].

References:

1. Bobrytska, V 2015, 'Aksiologichnyi dyskurs osvithoi polityky v konteksti suchasnykh suspilnykh vyklykiv (Axiological discourse of educational policy in the context of modern social challenges)', *Osvitnia polityka: filosofii, teoriia, praktyka*. Monohrafiia, za red. Andrushchenka, V, Kyiv : *Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova*, s. 143-168.
2. Bobrytska, V & Lysokon, I 2020, 'Investytsiina polityka Ukrainy u haluzi vyshchoi osvity: meta ta mekhanizmy vprovadzhennia (Investment policy of Ukraine in the field of higher education: purpose and mechanisms of implementation)', *Zbirnyk materialiv dopovidei ta tez III Vseukrainskoi internet-konferentsii "Naukovo-praktychne zabezpechennia nadannia publichnykh posluh v umovakh detsentralizatsii"*, m. Kyiv, 15 kvitnia 2020 roku, za red. R. Voitovych, P. Vorony. Kyiv : *TOV "Vydavnychy dim "ArtEk"*, s. 346-349.
3. Bobrytska, V 2016, 'Suchasna vyshcha osvita v umovakh konkurenttsii na rynku osvitnykh posluh: porivnialnyi analiz dosvidu krain Chornomorskoho rehionu (Modern higher education in conditions of competition in the market of educational services: a comparative analysis of the experience of the countries of the Black Sea region)', *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Serii: Pedagogika. Psykholohiia*, Kyiv, № 1 (8), с. 17-22.
4. Bobrytska, V & Lysokon, I 2022, 'Mizhnarodnyi dosvid orhanizatsii ta upravlinnia osvitnimy investytsiiami u vyshchii shkoli (International experience of organizing and managing educational investments in higher education)', *"Moloda nauka-2022: sotsialno-pedahohichni rozvidky": zb. mater. III Vseukr. nauk.-prakt. zaoch. onlain-konf.*, 27 kvitnia 2022 roku, m. Kyiv, Kyiv: *NPU imeni M.P. Drahomanova*, с. 30-36.
5. Bobrytska, V & Lysokon, I 2020, 'Uprovadzhennia investytsiinykh proham rozvytku zakladiv vyshchoi osvity yak priorytet osvithoi polityky Ukrainy (Implementation of investment programs for the development of higher education institutions as a priority of the educational policy of Ukraine)', *Hileia: naukovyi visnyk. Spetsvypusk "Moloda nauka-2020: sotsialno-pedahohichni rozvidky": zb. mater. I Vseukr. nauk.-prakt. konf.*, 20 travnia 2020 roku, m. Kyiv, Kyiv: *Vyd-vo "Hileia"*, s. 25-27.
6. Burdonos, L & Vynohradnia, V 2019, 'Problemy investytsiinoho zabezpechennia universytetskoï nauky v Ukraini (Problems of investment support of university science in Ukraine)', *Ekonomichnyi analiz*, Ternopil, Tom 29, № 2, s. 15-23.
7. Vysotska, O 2011, *Osvita dlia staloho rozvytku (Education for sustainable development)*, Dnipropetrovsk, s. 68-104.
8. Kozarzenko, L 2019, 'Teoretyko-metodolohichni zasady doslidzhennia efektyvnosti investytsii v osvitu (Theoretical and methodological foundations of researching the effectiveness of investment in education)', *Ekonomichnyi visnyk universytetu*, Vyp. 40, с. 41- 54.
9. Lysokon, I 2021, 'Investytsiina polityka v haluzi vyshchoi osvity Ukrainy: stan rozroblenosti pytannia v naukovii ploshchyni (Investment policy in the field of higher education of Ukraine: the state of development of the issue in the scientific plane)', *Innovatsiina pedagogika*, Odesa, Vyp. 32, T. 2, с. 133-139.

10. *Pro vyshchu osvitu (About higher education)* 2014, Zakon Ukrainy vid 1 lypnia 2014 roku, dokument № 1556-VII. Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>>. [15 Cherven 2023].
11. *Pro investytsiinu diialnist (About investment activity)* 1991, Zakon Ukrainy vid 18 veresnia 1991 roku, dokument № 1560-KhII. Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>>. [15 Cherven 2023].
12. *Pro osvitu (About education)* 2017, Zakon Ukrainy vid 5 veresnia 2017 roku, dokument № 2145-VIII. Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>>. [15 Cherven 2023].
13. *Pro skhvalennia Stratehii rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022-2032 roky (On the approval of the Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022-2032)* 2022, Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 liutoho 2022 roku, dokument № 286. Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>>. [15 Cherven 2023].
14. *Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku (About the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period until 2030)* 2019, Ukaz Prezydenta vid 30 veresnia 2019 roku, № 722. Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>>. [15 Cherven 2023].
15. Suprun, V 2020, 'Mekhanizmy formuvannia efektyvnoi systemy upravlinnia v osviti Ukrainy na osnovi yevropeiskoho dosvidu (Mechanisms of formation of an effective management system in the education of Ukraine based on European experience)', *Visnyk pislidyplomnoi osvity*, Vypusk 12 (41), Seriia "Sotsialni ta povedinkovi nauky" (psykholohichni 053), s. 183-218.
16. *Tsili staloho rozvytku Orhanizatsii Obiednanykh Natsii do 2030 roku (Sustainable development goals of the United Nations until 2030)* (n.d.), Prohrama rozvytku OON v Ukraini. Dostupno: <<https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>>. [15 Cherven 2023].
17. Shchur, K 2020, 'Kapitalni investytsii v zakladakh vyshchoi osvity (Capital investments in institutions of higher education)', *Problemy intehratsii osvity, nauky ta biznesu v umovakh hlobalizatsii*, Kyivskiy natsionalnyi universytet tekhnolohii ta dyzainu, s. 117-118.
18. Bobrytska, V, Krasyl'nykova, H, Ladohubets, N, Vorona, L & Lysokon, I 2023, 'Involvement of stakeholders in the transformation of educational services via taking advantage of extra-curriculum educational activities in the settings of education reform', *International Journal of Educational Methodology*, 9 (1), s. 107-122. Available from: <<https://doi.org/10.12973/ijem.9.1.107>>. [15 June 2023].